

Giải pháp

PHÁT TRIỂN DỊCH VỤ THANH TOÁN HIỆN ĐẠI TRONG DÂN CƯ

LÊ THỊ THU HẰNG

Học viện Ngân hàng

Trong những năm qua, cùng với quá trình đổi mới của hệ thống Ngân hàng Việt Nam, dịch vụ thanh toán của các ngân hàng thương mại (NHTM) đã từng bước được cải tiến và tác động tích cực đến lưu thông tiền tệ trong nền kinh tế, đến hiệu quả hoạt động doanh nghiệp. Tuy nhiên, cho đến nay đây vẫn là khâu yếu trong các hoạt động nghiệp vụ của ngân hàng thể hiện ở việc thanh toán còn chậm, hiệu quả trong kinh doanh dịch vụ của mỗi ngân hàng chưa cao và chưa đáp ứng được yêu cầu của nền kinh tế.

ĐỊNH HƯỚNG CHIẾN LƯỢC PHÁT TRIỂN DỊCH VỤ TRONG THANH TOÁN

Đa dạng hóa chủng loại dịch vụ thanh toán, đặc biệt phát triển dịch vụ thanh toán hiện đại đi đến nâng cao dịch vụ thanh toán truyền thống. Các sản phẩm dịch vụ đa dạng hóa phải đáp ứng được nhu cầu của khách hàng, được thiết kế phù hợp với nhu cầu, đặc điểm của từng loại khách hàng thì lúc đó khách hàng dễ dàng chấp nhận sử dụng dịch vụ của ngân hàng. Để tạo cơ sở tăng tỷ trọng thanh toán không dùng tiền mặt (KDTM) để giảm cấu phần thanh toán bằng tiền mặt, chúng ta định hướng phát triển dịch vụ thanh toán trong giai đoạn 2006 - 2010 theo hướng phát triển mạnh các dịch vụ thanh toán qua ngân hàng, thanh toán KDTM trên cơ sở hệ thống thanh toán hiện đại phù hợp với thông lệ và chuẩn mực quốc tế, nâng cao các tiện ích thanh toán qua ngân hàng để khuyến khích

các thành phần kinh tế. Ngoài ra, chúng ta cần kết hợp chặt chẽ dịch vụ thanh toán với các dịch vụ khác. Hợp tác chặt chẽ giữa các tổ chức cung ứng dịch vụ ngân hàng với các cơ quan, doanh nghiệp, tổ chức cung ứng dịch vụ hàng hóa tiêu dùng và công cộng trong việc cung cấp và sử dụng các dịch vụ thanh toán KDTM, dịch vụ thẻ thanh toán tiện lợi với chi phí thấp.

Về triển khai rộng rãi các dịch vụ thanh toán điện tử và hệ thống giao dịch điện tử. Chúng ta cần đồng thời đẩy mạnh đầu tư, nghiên cứu và ứng dụng rộng rãi các công cụ thanh toán mới theo tiêu chuẩn quốc tế, bao gồm tiền điện tử, thẻ thanh toán nội địa, thẻ thanh toán quốc tế, thẻ đa năng, thẻ thông minh và séc. Tập trung đẩy mạnh các dịch vụ tài khoản, trước hết là tài khoản cá nhân với các thủ tục thuận lợi, an toàn và các tiện ích đa dạng kèm theo để thu hút nguồn vốn rẻ trong thanh toán và tạo cơ

sở phát triển các dịch vụ thanh toán thẻ, séc cá nhân và thanh toán KDTM.

MỤC TIÊU PHÁT TRIỂN DỊCH VỤ THANH TOÁN GIAI ĐOẠN 2006 -2010

Hàng năm, tổng số lượng thanh toán của ngân hàng về số khoản thanh toán trên mỗi đầu người bằng với tiêu chuẩn của các nước trong khu vực (đối với Việt Nam trước mắt là 1 giao dịch/1 người). Tất cả các hệ thống thanh toán hiện nay (bao gồm hệ thống thanh toán liên ngân hàng, các hệ thống thanh toán nội bộ ngân hàng) đều hoạt động với chuẩn mực quốc tế, theo hướng ngân hàng trực tuyến. Các hệ thống xử lý tập trung theo một quy chuẩn thống nhất đối với sản phẩm thẻ đang tự phát ở các NHTM, bảo đảm độ an toàn và tính ổn định cao. Một số sản phẩm đặc trưng có tốc độ xử lý tức thời, trực tuyến. Ngoài ra, chúng ta cũng sẽ thực hiện các sản phẩm trọn gói,

giao dịch và xử lý qua một cửa hoặc các phương tiện điện tử tích hợp như hệ thống thẻ đa năng và tích hợp: ATM, thẻ thanh toán, thẻ tín dụng, POS, cũng như phát triển các dịch vụ ngân hàng điện tử: Hệ thống thanh toán điện tử qua Website Ngân hàng, các dịch vụ giá trị gia tăng như: Home Banking, Office Banking, Internet Banking, Phone Banking, Mobile Banking...

QUAN ĐIỂM VÀ GIẢI PHÁP MỞ RỘNG THANH TOÁN KHÔNG DÙNG TIỀN MẶT TRONG NỀN KINH TẾ

Một là, tiếp tục xây dựng và đảm bảo môi trường cạnh tranh bình đẳng trong hoạt động thanh toán của các ngân hàng, tổ chức cung ứng dịch vụ thanh toán

Xây dựng và phát triển nền kinh tế thị trường có sự quản lý của Nhà nước cũng có nghĩa là thừa nhận nhiều thành phần kinh tế cùng tồn tại và phát triển. Mà trong đó, qui luật cạnh tranh là động lực quan trọng thúc đẩy quá trình phát triển không ngừng. Hoạt động thanh toán qua ngân hàng xuất hiện thêm nhiều chủ thể tham gia cung cấp dịch vụ thanh toán, đó là hệ thống các ngân hàng, tổ chức tín dụng; các tổ chức tài chính như kho bạc, quỹ hỗ trợ phát triển; các doanh nghiệp như bưu điện; các Công ty chứng khoán, bảo hiểm;... Để tồn tại và phát triển, mỗi ngân hàng, tổ chức cung ứng dịch vụ thanh toán đều phải cạnh tranh với nhau trong hoạt động thanh toán của mình - đó là vấn đề tất yếu sẽ diễn ra cần nhận thức rõ. Hơn nữa, lịch sử phát triển của các nước có hệ thống thanh toán hiện đại cũng chỉ rõ có rất nhiều tổ chức tham gia cung cấp dịch vụ thanh toán không phải là ngân hàng.

Như vậy, cần xác định nền kinh tế nước ta trong tương lai sẽ có rất nhiều chủ thể tham gia

cung cấp dịch vụ thanh toán phục vụ các giao dịch tài chính thương mại và dịch vụ. Tuy nhiên cạnh tranh của các chủ thể này sẽ không lành mạnh và kém hiệu quả nếu môi trường cạnh tranh không bình đẳng. Vì vậy, đòi hỏi Nhà nước, Ngân hàng Nhà nước (NHNN) phải tiếp tục xây dựng và ban hành cơ sở pháp lý, cơ chế thừa nhận và đảm bảo bình đẳng trong quá trình cạnh tranh cung cấp dịch vụ thanh toán cho nền kinh tế.

Hai là, xây dựng ngân hàng thực sự là trung tâm thanh toán trong nền kinh tế

Trong tương lai, khi nền kinh tế phát triển, giao dịch thương mại dịch vụ phát triển, cơ sở hạ tầng công nghệ viễn thông phát triển sẽ xuất hiện nhiều tổ chức, liên kết giữa các tổ chức cung cấp dịch vụ thanh toán nhằm thu hút khách hàng, mở rộng hoạt động kinh doanh có hiệu quả. Khi đó, nền kinh tế sẽ xuất hiện nhiều tổ chức cung ứng dịch vụ thanh toán khác nhau với qui mô hoạt động khác nhau. Dẫn đến hệ thống thanh toán sẽ rất phức tạp và cạnh tranh gay gắt, nhưng cũng rất linh hoạt. Trong đó, do ưu thế nghiệp vụ, cơ sở vật chất lớn và công nghệ hiện đại... nên ngân hàng sẽ vẫn là trung tâm thanh toán của nền kinh tế. Vấn đề đặt ra là cần tập trung xây dựng hệ thống thanh toán qua ngân hàng thực sự có tác động quyết định đến toàn bộ lĩnh vực thanh toán trong nền kinh tế.

Ba là, tăng cường vai trò quản lý Nhà nước trong hoạt động thanh toán của NHNN

Hệ thống thanh toán sẽ ngày càng phức tạp và đa dạng cùng với sự phát triển của nền kinh tế thị trường. Với chức năng quản lý Nhà nước trong lĩnh vực tiền tệ - Tín dụng và thanh toán, NHNN cần phải tăng cường quản lý các hoạt động thanh toán trong nền kinh tế thông qua việc cung cấp dịch vụ thanh toán cho các tổ

chức tín dụng và trực tiếp tổ chức hệ thống thanh toán liên ngân hàng; hạn chế thanh toán bằng tiền mặt để mở rộng thanh toán không dùng tiền mặt trong phạm vi cả nước.

Bốn là, thực hiện đồng bộ nhiều giải pháp tiến tới tự động hóa hoàn toàn hệ thống thanh toán qua ngân hàng

Phát triển nền kinh tế thị trường có sự quản lý của Nhà nước từ một nền kinh tế kém phát triển, nền cơ sở vật chất còn nghèo và lạc hậu. Trong lĩnh vực ngân hàng tuy đã có nhiều đổi mới nhưng về cơ bản vẫn là hệ thống ngân hàng lạc hậu. Đây là yếu tố ảnh hưởng đến toàn bộ quá trình đổi mới hệ thống ngân hàng nói chung và hệ thống thanh toán nói riêng.

Do việc đầu tư hiện đại hóa ngân hàng và hệ thống thanh toán cần lượng vốn rất lớn nên không thể thực hiện được trong một thời gian ngắn. Mặt khác, việc quản trị hoạt động kinh doanh một ngân hàng hiện đại cũng cần có thời gian học tập, nghiên cứu vận dụng phù hợp với từng giai đoạn. Chính vì lẽ đó quá trình hoàn thiện hệ thống thanh toán qua ngân hàng phải trải qua nhiều giai đoạn phù hợp với khả năng tài chính, trình độ quản trị hoạt động ngân hàng và trình độ đội ngũ cán bộ ngân hàng. Mỗi giai đoạn phát triển tiếp theo phải kế thừa những kết quả của giai đoạn trước để tiếp tục phát triển, đồng thời, cần thực hiện đồng bộ các giải pháp kinh tế - kỹ thuật để hiện đại hóa hệ thống thanh toán qua ngân hàng tránh lãng phí nguồn tài chính và nhân lực.

Năm là, tiếp tục xác định hoạt động thanh toán là một dịch vụ, mỗi tổ chức cung ứng dịch vụ thanh toán đều có quyền đưa ra các phương tiện thanh toán và tổ chức thanh toán cho khách hàng trong nội bộ hệ thống của mình

Nghiên cứu kinh nghiệm của các nước cho thấy hoạt động thanh toán là một dịch vụ trong nền kinh tế, thực tế nước ta trong thời gian qua cũng đã có những bước phát triển ban đầu xác định thanh toán là một dịch vụ. Trong nền kinh tế thị trường, cạnh tranh trong cung cấp các dịch vụ thanh toán là động lực của sự phát triển không ngừng. Điều đó đòi hỏi Nhà nước, NHNN cần có cơ chế tạo điều kiện và đảm bảo cho các tổ chức cung ứng dịch vụ thanh toán cạnh tranh trong một môi trường bình đẳng. Quá trình cạnh tranh sẽ không ngừng thúc đẩy quá trình thanh toán nhanh chóng, chính xác và ngày càng thuận tiện hơn nhằm đáp ứng nhu cầu ngày càng cao của khách hàng. Để giành thắng lợi trong cạnh tranh, các tổ chức cung ứng dịch vụ thanh toán phải không ngừng đổi mới và ứng dụng công nghệ thanh toán hiện đại với các phương tiện thanh toán mới, qui trình thanh toán mới, ... Vì vậy,

cơ chế thanh toán khuyến khích các tổ chức cung ứng dịch vụ thanh toán vận dụng các phương tiện thanh toán mới trong nội bộ hệ thống phù hợp với điều kiện hoạt động của mình.

Sáu là hoàn thiện và phát triển các nền tảng, phương tiện khác trong hoạt động thanh toán

Cần khẩn trương hoàn thiện cơ sở pháp lý cho hệ thống thanh toán. Mở rộng đối tượng, phạm vi áp dụng trong Nghị định 64/2001/NĐ-CP ngày 20/9/2001 của Chính phủ về hoạt động thanh toán qua tổ chức cung ứng dịch vụ thanh toán và triển khai sớm, có hiệu quả Nghị định số 161/NĐ-CP, ngày 28-12-2006, về thanh toán bằng tiền mặt. Phát triển và hiện đại hóa các mạng thanh toán vốn giữa các TCTD và KBNN qua NHNN.

Đối với mạng thanh toán liên ngân hàng, giải pháp là

xây dựng và thực hiện hệ thống thanh toán liên ngân hàng hai tầng: Hệ thống thanh toán điện tử liên ngân hàng quốc gia và hệ thống thanh toán bù trừ điện tử chi nhánh NHNN tỉnh, thành phố. Đối với mạng thanh toán nội bộ của các NHTM cần phát triển đồng bộ dựa trên nền tảng công nghệ hiện đại, trình độ nghiệp vụ cán bộ thành thạo và chuyên nghiệp, quy trình nghiệp vụ chặt chẽ. Xây dựng mới mạng thanh toán liên ngân hàng xử lý séc, thẻ, hối phiếu liên ngân hàng, chứng khoán. Đổi mới tham gia mạng thanh toán quốc tế SWIFT của hệ thống ngân hàng. Cải tiến và hoàn thiện các phương tiện thanh toán, như: ủy nhiệm thu, ủy nhiệm chi, séc,... Hoàn thiện dịch vụ thanh toán hiện đại: thẻ thanh toán, thanh toán điện tử liên hàng, Hoàn thiện và phát triển môi trường tổ chức cung cấp dịch vụ thanh toán của NHTM, KBNN ■

